

Mosheim / Joh: Laur: / Diss. de Ecclesia
Christi, Helmst. 1740

pfaffij / Christoph: Matth: / Diss.
de Coelo Beatorum, Tubinge
1722

Reudenij / Ambr: / theses de
Symbolo Apostolico, Jene
1589

Diss. de Deo ac tribus
personis, Jene 1589.

10

ORACVLVM
A REBECCA
CONSULTVM

GEN. XXV, 21. seq.

D. O. M. A.

PRAESIDE

IO. ANDREA SCHMIDIO

ABBATE MARIAEVALLENSI

SS. TH. D. EIVSDEMOVE ET ANTIQ. SS. P. P. O.

ORDINIS SVI SENIORE ET H. T. DECANO

IN IVLEO MAIORI

AD D. IVNII MDCCXII

PVBICA DISQVISITIONE

EVOLVET

M. IOAN. SIGISMVND. EBERSBACH
SVIDNIC. SILESIVS.

RECUSA MDCCXXVI.

10

ORACULVM
A REBECCA
CONSULTVM

GEN. XXV. 27.
D. O. M. A.

PRÆSIDÈ

IO. ANDREA SCHNITZRO

ABBATE MARIEVALLENSI

SS. TH. D. EIVSDEMQUE ET ANTIQ. SS. P. O.

ORDINIS SUI SENIORS ET H. T. DECANO

IN INF. MAIORI

AD. D. IVNII MDCXII

LIBRÆ PROVISIONE

ENONCE

M. IOAN. SIGISMUND. EBERSBACH
SALINIC. SILESIVS

RECUSA MDCXVII

Anta est scripturae, a Deo profectae, foecunditas, ut non duntaxat singulis mensibus, sed omni die fructus attentis devotisque lectoribus ostendat uberrimos. Habet in ea praeprimis theologus, quae meditetur per omnem vitam, & nihilominus multa eorum ad coelestem academiam reservare tenetur. Habet in ea philologus, quae omni cura scrutetur, sequenti tamen aetati semper aliquam relinquens messem. Habet in ea & philosophus, quae in suos transferat oculos, quando observat ex lumine naturae quoque nota ibidem notari, non una addita perfectione, ut animi vires exerceat, simul vero naturae limites ab amplissimo divino potentiae campo distinguere probe addiscat. Omnibus, quibus debita adsunt requisita, ad eam patet aditus. Omnes sublimitate & varietate rerum suarum allicit, allectosque tanta perfundit dulcedine, ut non tantum necessariis ad fidem & salutem inhaereant, sed & in facti circumstantiis, quas sacrae literae non semper exprefferunt, sollicitè & temporum seriei, nec non ipsi negotio convenienter, investigandis laborent. Et haec curiositas, si non ultra columnas vegetetur, omnino laudanda, multas nobis peperit meditationes minime contemnendas. Cum vero prolixum harum catalogum contexere mihi non sit

integrum, ad solum ORACVLVM A REBECCA CON-
SVLTVM hac vice provocabo. Paucis quidem his
verbis, ותוך לרש את ידוה & *ivit ad interrogandum do-*
minum, scriptura illius fecit mentionem, viris tamen
doctis ex omni aetate amplam disquirendi occasionem
dedit, licet illorum aliqui ipsa probabilitate, quam quae-
siverant, penitus exciderint. Dignum ergo nobis id vi-
sum est argumentum, cui divina favente gratia aliquot
tribueremus horas aliquotque pagellas, iisque exhibe-
remus, quae circa illud commentationibus digna fuere
aestimata.

Duxerat Isaacus quadragenarius ex voluntate patris
uxorem Rebeccam, ut experiretur Abrahamo promis-
sam seminis multiplicationem, numero stellarum & are-
nae marinae aliquando comparandam. Sed, quae sunt
fata piorum, Ismaeli dum omnia in familiae propaga-
tione ex voto fluebant, Isaaco contra ex sterilitate Re-
becca, impedimentum obiicitur singulare, per viginti
annorum decursum. Habuit Deus sine dubio causas
huius morae sanctissimas, ut scilicet Isaaci probaret fi-
dem, monstraretque generationem multiplicationem-
que populi, quem sibi elegerat, gratiae & favori divino
adscribi debere, nec hoc parum facere ad nobilitatem
illius, qui ex sterilibus non sine miraculo propagatus
esset. (a) Isaacus vero, cui matris suae, ad extremam
fere aetatem sterilis, exemplum ante oculos versaba-
tur: cui de prole promissio, ab eo data, qui fallere ne-
quit & quem impossibile est mentiri, animo inhaerebat
firmissime, patienter tulit quod noverat differri, non auf-
ferri. Interea quoniam vidit *naturam claudicantem*, ut
elegantem loquitur CHRYSOSTOMVS noster, (b) *ad na-*
turae

(a) Theodoret. *quaest. in Gen. LXXV. T. 1. opp. p. m. 58.*

(b) Hom. *in Gen. XLIX. p. m. 551.*

turæ conditorem confugit, & vincula naturæ precibus solvere festinavit. Orabit ergo Isaac pro uxore sua ad Dominum, quia sterilis erat. (a) Oravit non semel iterumque, (b) sed assidue, per viginti nimirum annos, intra quos Rebecca erat sterilis, quod CHRYSOSTOMO (c) probabile videtur. Quo magis enim dilatione accrescit desiderium, eo ardentiora emittuntur vota, & crescit precandi assiduitas. Iunxit & ipsa suascum mariti precibus, quæ, non minus ac ille pater, fieri nominarique mater optabat. An vero orans ex adverso alterum habuerit sibi oppositum, ut mutuo hoc aspectu preces fierent ardentiores, quod Hebraei quidam ex vocibus נָכַח וְהָיָה e regione uxoris suæ, ante, vel in conspectu eius, evincere volunt, certo demonstrari non poterit. Placet nobis nihilominus iudicium B. LUTHERI (d) observantis, Iudæos velle orasse Isaac in directum uxoris: qui si publicus, inquit, mos fuit sic orandi, Rebecca ante ipsum recta stetit, aut in genua procubuit, cui ipse manus imposuit stenti & gementi, atque ita simul dominum deprecati sunt: si autem non receptus fuit mos, exponendum est spiritualiter, quod toto pectore & intentus in calamitatem uxoris oraverit: sicut quando oro pro aliquo, propono illum mihi in conspectu cordis mei: & nihil aliud video aut cogito, in eum solum animo intueor. Sic Isaac oravit proposita uxore sua in conspectu. Quo vult significare Moses, orationem ardentem & intentam fuisse. Firmatur sententia hæc verbis illis: כִּי עָקְרָה הוּאָ quia sterilis ipsa: indicatur quippe ratio, cur oraverit respectu uxoris, vel pro uxore, nempe ut Deus eam foecundaret. Quocumque tandem oraverint modo, id profecto certum est, eos agnovisse foecunditatem peculiare esse Dei

A 3

(a) Gen. XXV. 21. (b) ib. vers. 26. (c) loc. cit. p. 554. sq.
 (d) *commens. in Gen.*

Dei donum. Quamvis enim sparsa & quodammodo effusa fuerit in genus humanum totum gratia gignenda sobolis, cum vocem illam protulit Deus: *Crescite & multiplicamini*: ut tamen sciamus non fortuito nasci homines, varie gignendi gratiam distribuit. Isaac ergo, quod in hominum arbitrio positum non est, a DEO petendum esse cum Rebecca sua agnovit.

Audivit etiam DEVS, imo exaudivit has preces, & expectatione maiora concessit orantibus. Rogarunt filium, & Rebecca concepit duos filios. Sic DEVS vota fidelium, si e re eorundem id fuerit, gratia sua superare solet! Verum enim vero, quanto cum gaudio utriusque parentis hic coniunctus fuerat conceptus, tanta cum difficultate in progressu gestationis uteri Rebecca consistari necessum habuit. *Collidebant enim sese filii eius.* מריצו, HIERONYMVS (a) vertit & *movebantur*. Pro motione, LXX. interpretes posuerunt *ἐκπίπτων*, id est *ludebant*, sive, ut addit HIERONYMVS, *calcitrabant*, quod AQUILA transtulit *confringebantur filii in utero eius*. SYMMACHVS vero, referente eodem, *διεπλεον*, id est, *in similitudinem navis, in superficie ferebantur*. Ad ductum LXX. interpp. minus recte vocem hebraeam transferentium, AMBROSIVS (b) *exultabant*, AVGVSTINVS (c) *gestiebant* exposuit; hinc etiam nonnulli cum Ioannis exultatione in utero motionem illam contulerunt. SYMMACHVS elegantem respicit similitudinem a navi desumptam. Ut enim navis in mari de loco in locum movetur, rebus in illa contentis vel quiescentibus vel se moventibus; ita embryo cum utero in ventre matris ad motum huius localem similiter defertur, vel immotus vel varias exerens motio-

(a) *In quaest. hebr. in Gen. T. 3. p. m. 141. D.* (b) *Lib. de Isaac. c. 4.* (c) *lib. 1. super Gen. c. LXXII. T. 4. p. 23. idem de Civ. Dei l. 16. c. 35.*

motiones. Sunt vero alii, qui apud SYMMACHVM legunt
διεπάλαιον collidebantur, quasi *συμπαλαιστέται* sive inter
 fe certantes. Omnes hi autores versione sua respiciunt
 motum aliquem, eumque vel ordinarium vel extraor-
 dinarium. Ordinarium non fuisse horum gemellorum
 motum, plura indicare possunt. Quamvis enim Re-
 becca nondum esset experta uterum foecundum, atque
 adeo motuum illorum causas nescivisset, ab aliis tamen
 potuit intellexisse, quinam illi, quaeque eorum causae
 essent. Quis enim nescit admodum faciles esse pleras-
 que mulieres matres iam factas, in recensendis fatis suis,
 & informandis iunioribus? Accedit, quod nec ipsa ha-
 buerit hunc motum pro naturali: si enim ita existimas-
 set, cur adeo anxia fuisset & ad oraculum recurrisset in
 re ordinaria. Communiter quidem volunt, mares in
 utero matrum plus motus inferre quam foeminas, (quod
 tamen universaliter consentiente experientia vix dici
 poterit); itaque non simpliciter mirum esset, si duo
 mares in utero graviolem motum & molestiam effice-
 rent. Sed illa non simpliciter motum sentiebat, ve-
 rum aliquid ultra ordinem consuetum. (a) Illi, qui col-
 lisionem hanc cum exultatione Ioannis in utero mater-
 no conferunt, non dubitant illam pronuntiare extraor-
 dinariam, ob quam etiam volunt Iacobum aequae ac Io-
 annem in utero fuisse sanctificatum. Vti vero motio-
 nem extra ordinem esse factam agnoscimus, ita poste-
 rius nullo modo concedere possumus, nisi quis velit as-
 serere, etiam Esavum in utero sanctificatum; cum utri-
 que fuerit motus ille communis. Potest praeterea in-
 fantum horum collisio conferri cum praedicta Ioannis
 exultatione ratione causae efficientis, non ratione cau-
 sae

(a) Vid. Rivet, exercit. 113, p. 556.

tae formalis & finalis. (a) Fuit omnino extraordinarius ille motus, peculiari Dei instinctu factus, atque hoc modo pari passu ambulat cum Ioannis motu, sed cum hic fuerit subsultatio, illic erat collisio & pugna quaedam: quassabant enim, trudebant & coarctabant se invicem, ac si uterque gestiret exire, mutuoque certarent de primogenitura; unde Iacob plantam Esavi tenuit. Fuit praeterea haec collisio proxime praesagium certaminis inter Iacobum & Esavum de iure primogeniturae. Alii eam quoque typum faciunt pugnae inter veram ecclesiam & coetum malignantium, (b) & RVPERTVS vult significari luctam christianorum cum iudaeis.

Sed quid Rebecca hoc rerum statu agit? Novo isto motu perculsa, oratione interrupta, in haec prorupit verba: *אם כן למה זה אנכי*. Si ita, ad quid hoc ego? quasi diceret: si sic est, si tale quid mihi obventurum erat, ad quid hoc ego, id est, quare sum hac conditione? Vel ut habet chaldaica versio Onkelos, interprete ARIA MONTANO: *Si sic mihi futurum erat, ad quid ergo concepi?* Quidam muliebri impatientiae tribuunt hanc querimoniam, quae dolore vel cruciatu extorsa fuit, quasi cum Deo, vel cum marito indignabunda postulasset. Ad dolores respicit CHRYSOSTOMVS, ita scribens: (c) *Neque enim unus erat nasciturus, sed duos simul in utero pueros gestabat & ex angustia multum cruciatum sentiebat: impatientiam tamen adscribere eidem non audet, sed potius laudat mulieris pietatem & religionem.* Alii ergo volunt, illas voces fuisse expressas apprehensione portentosi alicuius partus. Si enim fratres iam in utero suo intestinum bellum gererent, quid non atrox tragicum-que

(a) *Gerb. comm. in Gen. p. 502.* (b) *August. serm. 78. de temp. I. 10. pag. 165.* (c) *loc. cit. hom. 50. p. 550.*

que inde timeri deberet? Ab initio, inter haec insolita symptomata cum esset constituta, nesciebat quo se vertere debeat, unde firmum posset peti solatium. Postea vero, mente paululum a distractionibus liberata, omnibus aliis neglectis, recta via se convertit ad autorem horum mirandorum, certissimam ab eo expectatura explicationem. En *mulieris pietatem & religionem!* dicit CHRYSOSTOMVS, (a) *Non enim fecit sicut mulieres multae, quae negligenter vivunt, facere consueverunt. Non ad humanum confugit subsidium, non ad eas, qui talia suis coniecturis, suaeque rationis observationibus iudicare volunt: neque se exposuit deceptioni curiosorum, & eorum qui polliceri audeat, quae supra humanam sunt naturam, sed abiit, ut consulere dominum.*

Rebecca est illa quae consuluit dominum, non Isaac, ut IOSEPHVS (b) in sequentibus: *Defuncto autem Abrahamo, uxor Isaac gerebat uterum: cuius mole crescente indies, anxius consuluit oraculum. Responsum est, gemellos ei parituram Rebeccam &c.* Icripturae sacrae minus convenienter scribit. Consulere vero vel interrogare dominum nihil aliud est, quam in rebus dubiis divinum oraculum sciscitari, & consilium ab ipso Deo petere, vel *mediate* per sacerdotes, prophetas & alios, quos Deus ad hoc sibi facit familiares: vel *immediate* per se ipsum. Stabilito apud Israelitas publico Dei cultu, qui in aliquo dubio versabantur de re suscipienda magni momenti, vel de aliquo eventu, quem scire intererat, certi esse cupiebant, oraculum sciscitabantur vel per Vrim & Thumim, opera sacerdotum, vel per prophetas, vel per visiones & somnia, sine prophetarum ministerio. Omnium meminit autor libri Samuelis, ubi de Saule dicit:

B

dicit:

(a) *Ibid.* (b) *Antiqq. Iud. l. 1. c. 18. p. m. 26.*

dicit: (a) *Consuluitque Dominum & non respondit ei, neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas.* Sic enim vulgata editio, cum in ebraeo textu legatur, *neque per Vrim*, quod illa vertit, *neque per sacerdotes*, qui scilicet per Vrim respondebant. Talem fuisse ordinariam rationem consulendi Deum ante legem non legimus. Sed de aliis per sacerdotes, sed absque Vrim, vel per prophetas, vel per somnia & visiones, in rebus gravibus, Deum suis non defuisse, credere par est. In determinando autem modo, quem Rebecca adhibuerit, non conveniunt doctores ecclesiae veteres recentioresque, cum scriptura eundem non expresserit, sed saltem dixerit: *וַיִּשְׁאַל אֶת יְהוָה לֵאמֹר* *ivitque ad interrogandum Dominum.* Hinc recte scribit IO. CLERICVS: (b) Si nos docuisset Moses, qua ratione tunc consuleretur Deus, & quo pacto responderet, multo labore interpretes suos levasset. Cum verba scriptorum debeant intelligi, pro eorum aevo, nisi moneant ipsi aliam eorum esse sententiam; heic *ire consultum lehovam* exponendum eo modo videtur, quo intelligebatur Mosis tempore. Eius autem tempore, *ire consultum lehovam* dicebantur, qui prophetam lehovae adibant, aut qui ab ipso Deo, si prophetae essent ipsi, rei cuiuspiam eventum sciscitabantur. Quanquam enim haec phrasis, hoc ipso sensu in Pentateucho forte non legitur, haud raro occurrit in aliis libris historicis, & duobus tantum illis modis consultum iis temporibus Deum, ex Mosaica historia liquet. Cum ergo Rebecca non videatur prophetis fuisse, ut ipsa Deum consuleret, videtur ad prophetam ivisse, qui Deum percunctaretur. Ut Moses ait, *populus ad me venit לָרֶשֶׁת אֱלֹהִים ad consulendum domi-*

(a) 1. Sam. XXIII. 6. (b) Comment. in Gen. 2. 106.

dominum sive de futuro sive de lege, id est, ut per me cognoscat Dei voluntatem; sic etiam venerunt postea ad prophetam, ut ex eo cognoscerent, quid Deus responderet ad quaesita. Vide 1. Sam. IX, 9. 1 Reg XIV, 5. XXII, 7. 8. In his a CLERICO erudite alias deductis, id unum forte desiderari posset, quod duobus illis modis Deum consulendi adhuc addi queat unus & alter, cum etiam quis sacerdotem adire potuerit, qui quidem non propheta, Deum tamen sciscitari solebat circa eventus, de quibus rogabatur, ut ex historia temporum Saulis & Davidis satis notum est. Videtur id ipsum eadem pagina agnoscere Clericus. Praeterea ut hi modi fuerunt ordinarii, sic forte ab initio, nondum constituta & ordinata republica & ecclesia Israelitica, immediate & extra ordinem postea consuetum, viros foeminasque pietate insignes Deum consuluisse certo in loco, quo iuerint, minime videtur repugnare.

Ad speciales ergo autorum sententias quando descendimus, CHRYSOSTOMVS vult, eam adiiisse sacerdotem quendam, quando scribit: *(a) Cucurrit ad veram scientiam & festinavit ad sacerdotem Dei ministrum, per quem latentissimam scientiam volebat discere: & enarrans, omnia quae sibi contigerant, didicit diligenter omnia misericorde Deo, per sacerdotis linguam detegente, ei omnia manifeste & alacriorem eam reddente. Et vide quanta & tunc erat sacerdotum dignitas: Nusquam enim dicit, quod sacerdos ei responderit, sed postquam dixit: Abiit ut consuleret Dominum: subiicit, & dixit Dominus ei, nempe per sacerdotem. Haec autem sententia AVGVSTINO (b) non videtur probabilis, cum sacerdos non fuerit nominatus: Quaeritur,*

B 2

quo

(a) *l. c. hom. 50. p. 555.* (b) *Quaest. super Genes. l. 1. c. 72. T. 4. p. m. 23.*

quo ierit? respondet: Non enim erant tunc prophetae aut sacerdotes secundum ordinem tabernaculi, vel templi domini. Quo ergo ierit merito movet, nisi forte ad locum, ubi aram constituerat Abraham. Sed illic quomodo responsa dentur, omnino tacet scriptura: utrum per aliquem sacerdotem, quod incredibile est, si erat, non fuisse nominatum & nullam omnino sacerdotum aliquorum factam esse mentionem. Sed huic AVGVSTINI rationi forte reponi posset, quod in tam succincta Mosis oratione, nec ab illo dare, nec a nobis expectare nomen sacerdotis necessum fuerit. Dein licet sacerdotum specialis mentio nec alibi nominatenus facta sit, id tamen exemplis Noachi, Iacobi aliorumque constat, domestica sacra ab eo facta esse, qui caput familiae erat. Postquam ex multis familiis maiores coetus in integrum populum coaluerunt, & pro toto populo sacrificari coeptum est, ius sacrificandi, modo vellet, penes principem coetus fuit. Sic Melchisedecus & rex simul & sacerdos erat. Quod ipsum exemplum ostendit iam tum expressam fuisse factam alicuius sacerdotis mentionem. Hinc quidam, referente THEODORETO, Cyri episcopo, (a) permoti ut statuerent, ipsum hunc Melchisedecum, in Salem functionem sacerdotii exercentem, illum esse, quem Rebecca ad consulendum dominum adierit. Etiam AVGVSTINVS I. c. de eo quaerit: an adhuc vivebat Melchisedecus, cuius tanta fuit excellentia ut a nonnullis dubitetur, utrum homo an angelus fuerit? huic vero quaestioni nullam addit responsionem. Placet eadem opinio IACOBO SALIANO Avenionensi presbytero S. I. in annalibus ecclesiasticis V. T. ex duplici capite, quod nec aetas repugnet & locus faveat. (b) Sed licet Melchisedecus illo tempore adhuc vixerit, locus tamen non faveat; cum illius habitatio multis mili-

(a) loc. cit. quaest. 76. (b) Tom. I. ad ann. 2198. p. 267.

liaribus distaret a loco habitationis Iſaaci. Sunt & alii, qui Rebeccam ad Semum patriarcham, quem in vivis adhuc superstitem viguisse putant, abiisse censent. Ita chaldaei paraphraſtae Targum Ionathan: *Abiit ad ſcholam Semi magiſtri ad impetrandum precibus miſericordiam a facie Iehovae.* Targum Hieroſol: *Abiit ut peteret miſericordiam in domo, ubi concionabatur Sem.* Eandem quoque ſententiam fecit ſuam B. LVTHERVVS. (a) Fundatur praecipue haec opinio in eo, quod Semus cum Iſaaco non duntaxat, ſed etiam cum Iacobo diu vixerit. In chronologia enim hebraeorum maiori, quae *Seder Olam Rabba* inſcribitur, legimus, (b) Iacobum verſatum eſſe cum Sem annis quinquaginta, & hac ratione omnino eum potuiſſe conſuli. Huius vero erroris cauſas indicavit SALIANVS (c) ad annum MM CLVIII, quo Semum mortuum cum aliis chronologis (d) ſtatuit, & ſic quadraginta annos ante nativitatem Iacobi, quam in annum MM CXCVIII, collocat. (e) VSSERIVS annum mortis Semi retinet, ſed Rebeccam parientem refert ad annum MM CLXVIII. ut adeo is cum Iſaaco per quinquaginta annos vixerit quidem, ſed a Rebecca adiri eo tempore non potuerit. Praeterea ſi vel maxime tunc vixiſſet, longe tamen remotus erat ab illis partibus, in quibus Iſaacus cum uxore degebat.

Sed forte fuerunt alii, quos eo tempore conſulere potuit Rebecca. Etiam de his dubitavit AVGVSTINVS, (f) ita ſcribens: *an erant aliqui tales etiam illo tempore homines Dei, in quibus poſſet Deus interrogari?* Hos inter

B 3

quidam

(a) *loc. cir. add. Maimonid. in More Nevochim part. 2. c. 41. p. 309.* (b) *pag. 6. ex edit. Genebrard.* (c) *loc. cir. p. 254.*
 (d) *Add. Vſſer. in annal. p. 6.* (e) *Salian. l. 6. p. 267.*
 (f) *loc. cir.*

quidam putarunt fuisse HEBERVVM qui spiritu prophetiae donatus creditur in praedicenda divisione terrarum (a) & adhuc in vivis fuit annos novemdecim, (b) quippe qui quadragintos sexaginta quatuor annos vivendi complevit, ut habetur in catalogo patriarcharum. (c) Sed unde constat, ipsum in hisce terris Cananaeorum habitasse? Contra hanc Saliani responsionem excipit quidem P. IACOBVS BOVLDC, *Parisinus ordinis FF. minorum Capucinatorum olim praedicator*, (d) Heberum fuisse caput sodalitatis hebraeorum, dein Sem esse Melchisedecum; proinde decuisse, ut sicut iste mansit inter Cananaeos ad obeundum munus suum in terra promissionis: sic ille ad conservandum filiorum Dei & prophetarum sodalitium in eadem regione maneret, in qua semper remansit vera religio. Verum enim vero laborat haec exceptio multis falsis hypothefibus, ab autore assumtis, quas hac vice ad examen vocare nobis integrum non est. Praeterea, si alio fuisset pergendum ad propheram aut sacerdotem aliquem, rogasset potius Isaacum, ut hoc iter susciperet, cui tunc apta non erat, in statu uterum gerentis mulieris; id autem factum non esse indicant textus verba, Rebeccae hoc negotium tribuentia. Denique si aliquis ex illa aetate vir sanctitate celebris esset eligendus, non absurde de Abrahamo cogitari posse iudicat B. GERHARDVS, (e) utpote propheta domini, (f) qui ab eo tempore quindecim annis superstes adhuc mansit. IOSEPHVS quidem scribit, (g) Abrahamo defuncto uxorem Isaac demum gessisse uterum; sed cum ipse-

(a) Hieron. in quaest. hebr. Maimon. l. c. (b) Salian. l. c. p. 272. Vsser. l. c. p. 7. ex diverso licet calculo. (c) Gen. XI, 16. seq. (d) in lib. 3. de eccles. ante legem c. 6. p. 364. edit. Paris. 1630. 4. (e) Comment. in Genes. p. 502. (f) Gen. XX, 7. (g) loco supra citato.

ipsemet paulo ante scripserit Abrahamum vixisse centum sexaginta quinque annos, & in scriptura luce clarius sit Iacobum & Esavum natos Isaacum sexagenario, & ex eadem quoque clarissime constet Isaacum centenarium patre natum esse, necessario sequitur Abrahamum hoc tempore centum sexaginta annorum fuisse, atque ideo quindecim vitae annos eidem superfuisset. Sine dubio Iosephum fecellit, quod vidit scripturam prius mortem Abrahami, quam ortum Iacobi retulisse.

Quemadmodum vero autores in eo variant, per quem Rebecca dominum confulerit, ita etiam ratione loci, quo illa abiisse putatur, non convenire possunt. AUGUSTINVS hic iterum dubitat, & nihilasserit. (a) Quo ergo ierit merito movet, nisi forte ad locum ubi aram constituerat Abraham. THEODORETUS (b) verisimile putat, eam ad aliquod patriarcharum altare abiisse. Cum solerent patriarchae altaria Deo quibus in locis habitabant construere, verisimile est, illam ad unum ex his profectam supplicasse Deo omnium, & quae futura erant cognovisse. Qui pro Melchisedeco, quasi ad hunc illa venerit, scribunt, illi eandem adiisse montem Moria, in quo sacrificaverat Abraham contendunt. GILB. GENEBRARDUS Parisiensis theologus, divinarum hebraicarumque literarum professor olim regius scribit, (c) a Iosepho memorari, Melchisedecum templum in Salem extruxisse, in quo esset ecclesiae sedes primaria, Deique oraculum, de quo fortassis Gen. XXV: Perrexitque Rebecca, ut confuleret dominum. Sed fateor, me locum illum in Iosephi libris nondum potuisse invenire. BOVLDOCVS, (d) in sumendis & ponendis admodum liberalis & facilis, ut statim Adami tempore loca sacris destinata, clausa atque fixa statuit, ita patriarcharum, maxi-

(a) loc. cit. (b) loc. cit. (c) Chronograph. l. 1. p. 72. (d) loc. cit. p. 365. sq.

maxime Abrahami, aevo tabernacula sacra ad invocandum nomen domini, ad sacrificandum, ad consulendum eius oraculum, ad loquendum facie ad faciem &c. ordinata, & ad horum formam tabernaculum Mosis factum esse, sibi aliisque persuadere voluit. Ad sacrarium igitur talis tabernaculi, quod vel Abraham vel ipse Isaac fixerat in loco iuxta puteum viventis & videntis, perrexisse Rebeccam firmiter credit. Si haec ratione loci huc usque adducta rite perpendamus, prioribus idem reponimus, quod supra a nobis dictum, Rebeccam gravidam & partui forte vicinam non potuisse tanti itineris molestias perferre. A posteriori autem non qualescunque sequelas & coniecturas, sed firmiores expectamus rationes. Non enim fit legitima collectio a sacrificiis peractis ad loca sacra clausa & fixa, nec a tabernaculis & tentoriis, ad quoscunque usus destinatis, ad tabernacula sacris unice dicata. Probabilior sane reliquis omnibus illa videtur esse sententia, quae vult Rebeccam vel ad prophetam aliquem non longe distantem, vel ad secretum aliquem locum concessisse, sive domi ad altare domesticum vel in vicinia iuxta puteum viventis & videntis, & precibus ardentibus ad Deum fufis, responsum accepisse, vel in somno, vel in vigilia per extraordinariam aliquam illustrationem, vel per vocem aliquam coelitus emissam, vel angeli alicuius ministerio. (a) Probata haec opinio fuit, teste SALIANO, & antiquis DIODORO Tharsensi, PROCOPIO GAZAEO, THEODORETO quoque superius citato, si altare intelligat in vicinia erectum, nec non recentioribus PERERIO, (b) MARTDELRIO, (c) SALIANO, (d) RIVETO, (e) CALOVIO (f) & aliis. Cete-

(a) *loc. cit.* (b) *comm. in Gen.* (c) *gloss. liter. ad c. 25. Gen. p. 345.* (d) *loc. cit.* (e) *loc. cit. p. 557. Comm. in Gen. p. 1029.* (f) *loc. cit.*

Ceterum, si alicui nihil horum placuerit, in AVGVSTINI (a) modestia lubentes acquiescimus: *Quicquid horum est, & siquid aliud, quod me forte ne commemorarem praterierit; mentiri tamen scriptura non potest, quae dixit Rebeccam ivisse ad interrogandum Dominum & Dominum respondisse. Certum est & necessarium credere, illam ivisse ad interrogandum Dominum: hoc enim scriptura expresse dicit. Certum est & necessarium credere, Deum respondisse: cum & hoc scriptura diserte proferat. Certum est & illud, eam legitimo inquisivisse modo, sine quo nec Deo placuisset, nec ab eo responsum tulisset. Modum autem illum determinare, quinam praecise is fuerit, cum res sit facti, in scriptura non consignati, a nobis nec fieri, nec postulari potest.*

Miramur ergo, qua ratione COMESTOR, historiae scholasticae autor, modum aliquem fuerit ausus in omnibus definire circumstantiis, ac si ipse adfuisset spectator, imo audivisset, quid Iuppiter huic lunoni in aurem dixerit. Secundum ipsum enim Rebecca ivit ad montem Moria, & factis ibi victimis in holocaustum, posuit se super pelles sacrificiorum ad dormiendum, ut in somnis a Deo veritatem audiret. Et ne phantasticis somniorum illusionibus falleretur, sed a Deo nuda veritas patefieret, folia lauri, quae tripodes vocant & folia agni casti, quae est herba somniorum obvians phantasiis, capiti suo supposuit: & sic dormiens a Deo responsum accepit. Maxime autem miramur Boulducum (b) supra nominatum, qui non tantum Abulensi videtur obicere, quod per se non ausus fuerit tam inaudita proferre, sed per alium, Comestorem scilicet responderit; verum etiam nullatenus curiosum aut supervacaneum

C

putat

(a) l. c. (b) *Loc. cit. p. 367. sq.*

putat quaerere, quo ordine quoque modo Rebecca se habuerit ad consulendum dominum? imo potius utilitatis plenum esse, ac pernecessarium ad multorum scripturae locorum intelligentiam, quae usque nunc (ausim dicere) iacuerunt in tenebris. Primum quaeso concedite locum huic doctori, quotquot in ecclesia latina & graeca, orientali & occidentali, olim & nunc, per omnem saepe vitam scrutinio scripturae incubuistis! Audite huc usque inaudita, & pro tanto invento centum illi mactate boves! Primus probare vult, quod ante illum nemo, dormivisse Rebeccam super ramusculos arborum, vel etiam lauri & agni casti, absque ulla superstitione ad veri Dei quaerendum oraculum, ibique dormientem responsum accepisse.

Adgreditur ergo hoc negotium toto capite septimo libri tertii, (a) & rem ab ovo, suo quidem iudicio, vult repetere. Scilicet divinae gloriae aemulus diabolus Deo proprios, & ab ipso sibi praescriptos honores semper usurpare studuit, ut specie falleret pietatis. Et tanto id libentius fecit, & facilius, quanto in sacris literis sub brevitatis stylo, & obscuritatis involucro antiquos ritus ac mysteria profundius videbat abscondita: quorum veritatem facile sub fabulis occultare ac deturpare posse putabat. Adducit eum in finem, cultum serpentum, ignem perpetuum, solis quadrigas, sortes & alia apud gentiles in sacris usitata, ex Dei autem vel factis vel statutis, in scriptura sacra consignatis, citra dubitationem desumpta. Inter haec quoque refert celeberrimum ac creberrimum istum ritum consulendi Deos, cubando super arborum ramusculis. Quanto autem ista sciscitandi a Diis responsa consuetudo, ritus ac modus

(a) p. 368. sqq.

dus frequentior & usitator reperitur apud autores, tam
 sacros, ut ipse credit, quam profanos: tanto credibilis
 illi videtur, unam fuisse ex praecipuis ceremoniis, quam
 veri Dei simia diabolus ex sacris verae religionis ritibus
 furari voluit; quemadmodum de multis aliis constat,
 utpote de lucis, excelsis, altaribus, sacrificiis & aliis,
 quae longum esset deducere. Vt vero verbis suis fidem
 faceret, provocavit ad locum quendam in Iobi historia
 notatum. (a) *Et ad me verbum furtive dictum est: susce-*
pit auris mea pusillum ex eo, in ramusculis a visonibus noctis,
in cadere soporem super Enosim. Insignis illi audit hic lo-
 cus iuxta haebraeum, neglecta ad tempus vulgata ver-
 sione, quae ipsi non favet. Verba sunt Eliphazi, se-
 cundum ipsum prophetae apud Idumaeos, sicut lobus,
 quae protulerit annos circiter 200. postquam Rebecca
 pro infantibus consuluit dominum; quibusque intende-
 rit probare se veram a Deo revelationem accepisse. In
 iis porro vult observari quatuor circumstantias: nem-
 pe, quod *noctu*, quod videre est in Samuele & in Bala-
 am, qui *noctu* Deum consuluerunt, retinentes apud se
 eos, qui ad se venerant; ideo Deus apud prophetas saepe
 dicitur *se de nocte surrexisse*, (b) nimirum ut se consu-
 lentibus responderet: *secundo*, quod *tempore gravis soporis*,
 ut solet evenire Enosim, id est, prophetis, ceu in so-
 pore Abrahami id constare opinatur: *tertio*, quod te-
 nuissimo susurro & ad aurem: quod *denique* ipsi super
 ramusculos arborum decumbenti factum est. Urget
 postea vocem hebraeam, ab Eliphaz adhibitam עניש,
 quae teneras arborum extremitates importet & in alio
 eiusdem libri loco (c) in versione vulgata vertatur *cogi-*
tatio-

C 2

(a) *Iob. IV. 12. sq.* (b) *Ier. XXV. 3. XXVI. 5. XXIX. 19.*
 (c) *Iob. XX. 2.*

tationes: quo passim modo sumatur ac transferatur ab aliis expositoribus in verbis illis Eliphazi: quasi per metaphoram cogitatio sit ramus cordis; ideo PAGNINVS transtulit, inter cogitationes quae oriebantur e visis nocturnis. Altius tamen illi deducenda videtur ista nomenclatio. Pomponius enim Sabinus exponens illa verba Aeneid. 3.

--- *Et mugire adytis cortina reclusis*

notat veteres latinos *cortinare* dixisse, pro *cogitare*, & *cortinationem* pro *cogitatione* a nomine *cortina*, quod significat tabulam superimpositam tripodibus Apollinis, quibus oracula reddebantur. Cum autem ista tabula sit clathrum ex ramusculis contextum, super quod propheta decumbebat, ut oracula sciscitaret: quis non perspicit antiquos illos latinos imitari voluisse sacros scriptores hebraeos, apud quos viderunt ramusculos, super quos prophetae decumbebant, & sanctas cogitationes, seu revelationes, quas per illas quodammodo hauriebant, eodem appellari nomine? Porro ex profanis scriptoribus producit IV VENALEM, (a) qui de illo Iudaeorum ritu, praesertim de isto ad aurem sibilo, ac decubatione super ramusculos sequentia habeat:

*Arcanam Iudaea tremens mendicat in aurem
Interpres legum Solymarum & magna sacerdos
Arboris ac summi fida internuntia coeli.*

Per sacerdotem & interpretem legum Solymarum, id est, Iudaeorum intelligit Mosen, de quo STRABO (b) scribit:

(a) *Saty.* 6. (b) *lib.* 26.

bit: Docebat eis, qui caste ac iuste vivunt bona somnia offerri; debere itaque pro se & pro aliis eos dormire in templo, & a Deo subinde aliquod bonum aut signum expectare, ceteris nihil sperandum. Ille ergo Moses mendicat ad aurem fida internuntia arboris & cœli: hoc est oracula cœli per arborem, Sed quomodo hoc fit per arborem? dicit Claudianus: (a)

--- *Caesa Tomiri Iovis augure loco
Arbore praesaga tabulas animasse loquaces.*

Quid autem aliud sunt istae tabulae loquaces, quam mensae instructae ad cortinae similitudinem ex virgulis laureis? nihil aliud sunt, quam illi tripodes, quos vocant Apollinis. Dein, ut Commestorem suum presset sequatur, etiam de ramusculis, super quos recubuerit Rebecca, id est, *foliis lauri & foliis agni casti*, aliquid commentari voluit. Et primo quidem de illo frutice, qui & vitex a vinciendo & ab invicta fere ramorum flexibilitate lygon appellatur, & a LXX. Interpp. *ἄγνος κλαδός*, id est, agnus castus, ita dictum esse monet, quasi *ἄγνος*, quod calore & siccitate genituram dissipet; hinc secundum Dioscoridem, (b) huius foliis ramusculisque cubitum sibi stravisse matronas Athenienses in Thesmophoriis, id est, Cereris sacris, pudicitiae conservandae causa. De lauro autem PIERIVS in hieroglyphicis (c) legit affert apud Serapionem Aescalonitam, lauro ad dormientium caput apposita vera videri somnia, id ipsumque Antiphonem, Philocrum & Artemonem, qui

G 3

de

(a) in Paneg. (b) lib. 1. c. 16. cum comment. Marbioli p. 173.
(c) lib. 50.

de somniorum interpretatione scripserunt, asseverasse testatur. Apud Hesiodum interpres Theogoniae laurum ait ἐνεργεῖν πρὸς τὰς ἐνθεσιασμοὺς efficacem esse ad afflaturum poetici furoris. Ne vero haec talia absque scriptura sacra dixisse videatur, duos psalmorum titulos adducit, in quibus duo insignes cantores, qui & prophetae, videntesque in sermonibus domini appellantur, *Eman* & *Ethan* vocantur *Ezrabita*. Prior titulus psalmi (a) talis est; *Intellectus Heman Ezrabitae*, alter vero: (b) *Intellectus Ethan Ezrabitae*. Dum vero in causis inquirat, cur isti duo viri vocentur *Ezrahitae*, vix aliquis reperitur, qui illi plene satisfaciat, hinc quod sentit verisimillimum dixit. Putat scilicet, nomen hoc appellativum esse ac commune tam *Heman* & *Ethan* quam aliis, & derivari ab אור, quod arborem significat, quae ob suam pulchritudinem & virorem manifesta est, quam alii *laurum* esse dicunt; & sic *Ezrabita* idem esset ac *laureatus*, vel *laureosus*, vel etiam *Laurentius*, vel *utens lauro*. Quemadmodum apud ethnicos vates dicebantur Δαφνηφάγος, id est, *lauri manducatores*; sic *Heman* & *Ethan* cognominatos putat *Ezrabitas*, id est, *laureosus*, vel *lauro utentes*, eo quod essent consultores seu prophetae, qui solerent decumbere super lauri ramusculos, vel super clathra lauri ramusculis intertexta, ut puriora essent eorum somnia, in quibus Deus voluntatem suam ostendebat & manifestabat eis; quod inde collegit, quia *Heman* appellatur *videns regis in sermonibus Dei*: quasi diceret: erat propheta, qui solebat pro rege, vel cum regis urgebant negotia, consulere, quid Deus per oraculum responderet. Tandem ut ex his commode ad *Rebeccam* redire possit, sequentem in modum concludit. Quod si
Heman

(a) Ps. LXXXVIII. 1. (b) Ps. LXXXIX. 1.

Heman est Moses, Ethan vero, ad cuius mentem cantabatur Psalmus LXXXIX. qui de Christo totus est, fuit Abraham, ut vult HIERONYMVS, (a) nihil mirum, si Rebecca ut consuleret dominum, dormiverit super ramusculos lauri: nihil enim aliud faciebat, quam quod patrem Ezrahitam & laureosum Abraham saepe viderat facientem, & ab illo facere didicerat. Et sic proprie consulebatur Deus per somnia, a quibuslibet personis etiam foeminis.

Si haec ex NOVLVCO, Comestoris sententiam probante, excerpta in compendium contrahamus, eo tandem omnia redeunt, diabolum esse Dei simiam, eundem multa, quae Deo propria, sibi tribuisse, varia ecclesiae Israeliticae instituta ad gentiles transfuisse, & haec inter etiam modum consulendi Deum vel deos. Quod vero hic ritus apud prophetas aliosque viros sanctos obtinuerit, ex verbis Eliphazi probare vult, in quibus praecipue urget ramusculos & אֲשֵׁנִים, quos ipse prophetas interpretatur, quemadmodum etiam ramusculos illos fuisse laurum & agnos castos contendit. Laurum autem prophetas adhibuisse, exemplo Heman & Ethan Ezrahitarum, quos *laureatos* dicit, probare conatur. Cumque porro illi Heman sit Moses, & Ethan Abraham, facili methodo se colligere posse putat, Rebecca in ramusculis illis cubantem divinum accepisse responsum. Plura in hoc discursu ad examen revocari possent, si temporis modo limites, quibus circumscripti sumus, id nobis hac vice permetterent. Considerabimus nihilominus ea, quae aliquam videntur habere speciem ad inferendam conclusionem, ab autore sibi propositam. Primo ergo, nolumus simpliciter illud, quod

(a) in Trad. hebr. in 3. Reg. c. 4.

quod vulgo dicitur, *diabolus est Dei simia* reicere, quod IO. SPENCERVM (a) fecisse scimus; cum omnino multa sint, quae a Deo data leguntur patriarchis & populo Israeltico, postmodum vero in sacris gentilium tam clare deprehensa, ut non nisi aemulatione quadam, nonnullis tamen vel additis, vel subtractis, eo translata fuisse colligantur. Eleganter TERTVLLIANVS: (b) *Diaboli sunt partes intervertendi veritatem, qui ipsas quoque res sacramentorum divinarum, in idolorum mysteriis aemulatur.* Et BASILIVS M. in re quidem alia: (c) *fur enim diabolus & nostra extra nuntians, ad suos hypothetas transfert.* Monstravit id erudite in praecipuis capitibus IO. FABRITIVS theologus Norimbergensis peculiari dissertatione (d) in academia Ienensi sub B. DILHERRI praesidio habita. Quamdiu ad talia respicit Boulducus, quae expresse in scriptura S. ita continentur, ut, his similia in gentilium ritibus sacris extare, harum rerum etiam parum gnaro absque proluxa probatione constare possit, nullas illi lites movere necessum habemus. Quando autem quidam multo labore defudant, ut minima quaeque in sacris exteriorum animadversa ex divinis derivent literis, iis subscribere nondum possumus; cum, ut alia nunc taceam, in generalibus quibusdam, forte ex naturae etiam luminis notis, dari possit aliqua affinitas & convenientia, quae tamen non statim ab alio transfumta dicemus. Multo minus eos probamus, qui talem videntur instituire collectionem: gentiles habuerunt inter ritus consulendi oracula

(a) *De legib. hebr. l. 3. c. 2. p. m. 797. c. 12. p. 928. sq.* (b) *de praescript. c. 40.* (c) in illa verba: *in principio erat verbum. Iob. I. 1.* (d) cuius titulus: *Dei Simia, diabolus, sive Cacozelia gentilium, & habetur in B. Dilherri dissp. acad. T. 2. p. 162. sqq.*

oracula etiam cubationem in ramusculis: diabolus autem vel gentiles suas in sacris ceremonias ex religione hebraeorum sumserunt, quapropter mos ille cubandi in ramis vel foliis lauri & agni casti, apud hebraeos quoque obtinuit, quando Deus erat consulendus, licet sacra scriptura nullam nec expresse nec implicite eius faciat mentionem.

Non quidem BOVLDCVS videri vult ex eorum numero esse, qui posteriorem constituunt classem, dum ad verba Eliphazi in historia Iobi provocavit, in quibus ritum illum expresse notatum, non vero aliunde in textum putat illatum; sed quo penitius quis locum illum inspicit, eo pauciora in illo deprehendet; nisi quis solum Boulducum tam perspicacem fuisse dicere velit, reliquos omnes coequentes. Nihil nunc de persona Eliphazi ejusque officio dicemus, neque eidem revelationem obtrigisse negabimus; quamvis inde non statim propheta striete sic dictus salvari possit. (a) Nihil quoque de aetate Iobi & Eliphazi nunc erit disputandum, cum haec omnia sint prolixa, difficilia, & propter autorum diversas hypothefes saepe etiam dubia. Alii enim utrumque faciunt vel Mose inferiorem, vel eidem contemporaneum, vel eodem longe antiquiorem, cum Abrahamo scilicet, aut Iacobo, aut epocha servitutis in Aegypto coniungendum; de quibus videri potest SPANHEMIVS in libro *de antiquitate & obscuris historiae Iobi*. (b) Duo duntaxat sententiae, quam fovet, firmamenta, cui reliqua omnia sunt superstructa, paucis spectabimus. Alterum illorum ponit in אֱלִיפָאֵז, alterum in שַׁעֲרַיִם. Quod priorem concernit vocem, eam latine explicat per ENO-

D

SCAEOS

(a) *Maimonid. l. c. p. 308.* (b) *cap. 8. & 9. & habetur in T. 2. opp. p. 59. sqq.*

SCA EOS, quos a patriarcha Enos deducit, eosque constituisse dicit peculiarem religioforum sodalitatem, reliquis omnibus, quas finxit, antiquiorem & strictioris disciplinae observantioem, Carthusianae familiae respondentem. (a) Pluribus describit eorum vestitum, vel ex parte vel ex toto pelliceum, modum vivendi rigidioem aliquot capitibus constantem, vitam contemplativam, constantem per plus quam sexcentos annos sub eodem nomine successione, & alia, quae omnia perspectissima habuit. Hos ergo Enoscaeos, cum fuerint filii Dei & discipuli sive filii Enoschi, omnes voluit esse prophetas. Hac hypothese suffultus, colligit in verbis Eliphazi vocem אנשים quoque denotare prophetas, & eum habuisse revelationem tempore gravis soporis, ut solet evenire אנשים id est prophetis. Sed si vocem illam perpendimus, אנש primo erat nomen proprium, postea factum, ut ארם, nomen commune, quod denotat miseria plenum. In scriptura communiter tribuitur omnibus hominibus: sunt enim illi revera Enos, seu filii Enos, pleni miseriarum. (b) Plurale אנשים in regimine אנשי interdum adoptat significationem איש vir. Hunc vocis usum si sequamur, Eliphaz nihil aliud voluit indicare, quam temporis circumstantiam; obtigisse scilicet illi revelationem eo tempore, quando sopor irruit in homines. Agnovit huius vocis significationem Boulducus, sed cum ad numerum duntaxat singularem restringit: in plurali vero si occurrit, vix pro aliis usurpatam putat, quam pro illustribus & spectabilibus viris, sive divino ministerio mancipatis, ut erant levitae, sacerdotes & prophetae, sive aliqua seculari dignitate conspicuis, aut in bello strenuioribus, qui ab Enoscaeorum tempore honoris & excel-

(a) Boulduc, l. c. l. 1. c. 13. § 15. (b) Ps. VIII. 5. CXLIV. 3.

excellentiæ acceperunt notionem. Imo credit, quod, ubicunque vox אנשי reperitur, non sit in regimine, sed vere nomen paronymicum, nullos alios viros significans, quam Enoscaeos, quorum institutum longe lateque diffundebatur, & nomen apud Israelitas erat illustre. Verum enim vero dabimus aliquid Boulduco, אנשים homines in genere & interdum viros praeclaros (a) notare; id autem nunquam probabit, vix pro aliis usurpari: cum etiam debiles, plebeios & humiles significet; sic e. g. בשבט אנשים (b) id est, *virga senum vel hominum debilium*: quemadmodum enim senex ictibus & verberibus debilibus caedit, ita etiam Deus filios suos plagis levioribus castigat. Similiter, si quandoque אנשים coniungitur cum ארזים, denotat homines plebeios & vulgares, ut posterius magnates, ceu videre est ex psalmo secundum TREMELLIVM: (c) *tum nati plebeio homine, tum nati praeliante viro; simul dives & egenus*. Sic apud EZECHIELEM (d) legimus להם אנשים panem hominum, sive quem alii homines solent in luctu comedere, sive panem miserorum. Haec & similia loca assertionem Boulduci infringunt. Praeterquam vero, quod scriptura non favet huius viri hypothese, etiam nulla est in illius deductione vel applicatione sequela. Enos vir pius habuit discipulos sive filios prophetarum, ergo illi fuerunt religiosi, certum formantes ordinem ecclesiasticum. Recte de his iudicavit B. DANNHAUVERVS: (e) omnia per coniecturas ruere, nihil per consequentiam aut claram historiae literam fluere. Verum esse hoc beati viri iudicium, quis facile deprehendet, qui modo novit, quid litera expressa sit, quidque regulæ bonae consequentiae requirant.

D 2

Porro

(a) *Es. V. 12. Gen. VI. 4.* (b) *2. Sam. VII. 14.* (c) *Pf. XLIX. 3.*
 (d) *c. XXIV. 17.* (e) *in Polit. bibl. sect. 1. §. 3. p. 7.*

Porro maximum in דפפֿו quaerit subsidium. Si enim Eliphaz ea expertus est, quae prophetis contingere solent, si in ramusculis cubans verbum furtive accepit, rem confectam putat omnem, ex qua Rebeckae modus consulendi dominum colligi possit. Vox דפפֿו si proprie sumitur, denotat ramum, summitatem seu prominentiam arboris, (a) per metaphoram vero accipitur pro petrae prominentia, sive scopulo ramum altae arboris referente, sive fissura petrae; (b) dein etiam pro cogitationibus, quae in corde sunt, sicut ramus in arbore hinc inde diffusus, ut quidam illustrare volunt; qua ultima significatione non tantum per ד, (c) sed & per פ scribitur in citatis verbis Eliphazi nec non responsione Sophar. (d) Certum est, quod vox illa notet cogitationes, quamvis incertae saepe sint significationum rationes. Hanc vero significationem metaphoricam eligimus praepropria, cum nos materia substrata & aliae circumstantiae textus a vocis proprietate recedere cogat, in quo passu habemus consentientes doctores hebraeos & christianos. Sive enim cum quibusdam dicamus, occasionem indicari revelationis, quod Eliphaz in animo versaverit visiones nocturnas cum attentione atque desiderio intelligendi & precibus; (e) sive cum aliis statuamus temporis circumstantiam notari hoc loco, talemque esse verborum sensum & cum sequentibus connexionem: quo tempore existere solent cogitationes visionum nocturnarum & quo tempore somnus altus solet cadere super homines &c. (f) non alia praeter

(a) *Esa. XVII. 6. Ezech. XXXI. 6. 8. (b) Iud. XV. 8. Esa. LVII. 5. (c) 1. Reg. XVIII. 21. Pf. CXIX. 113. (d) Hiob. XX. 2. (e) Coccei. in Iob. IV. 13. p. m. 406. (f) Seb. Schmid. in Iob. p. m. 138. sq.*

ter metaphoricam acceptionem admitti poterit. Si vero urgeat BOVLDVCVS propriam vocis significationem, a qua non sit recedendum, agnoscimus quidem regulam illam hermenevticam, sed cum limitatione, nisi nos necessitas cogat, quam iam ante indicavimus. Eam restrictionem si vir ille attendisset, a propria vi vocis אורח non recessisset, nec per Enoscacos reddidisset. Propriam tamen prae altera hoc loco esse retinendam putabit, quia gentiles hunc morem cubandi in ramusculis lauri & agni casti habuerunt, sine dubio ex imitatione hebraicorum rituum. Sed hoc fundamentum supra iam fuit destructum, nec sequelam admittimus, ab eo, quod inter gentiles obtinuit, ad id, quod apud hebraeos similiter esset ponendum. Nolumus ad ea excurrere, quae de lauro & agnis castis habet, alias & his ex historia & scientia plantarum quaedam opponi possent. Potius id considerabimus argumentum, quod ab Heman & Ethan Ezrahitis, laureatis, laurentiis &c. quasi ab אורח, (quam vocem quidam in psalmo (a) per laurum vertunt) dictis, ad thesin suam de cubatione in ramusculis probandam assumere voluit. Possemus primo illi opponere omnes autorum sententias, quae vel a patria vel a familia illam appellationem deducunt, ut his prius satisfaceret. Dein אורח a verbo ורי oriri, & spargere & diffundere sese deducitur atque inde duplicem habet notionem, & pro eo qui inde ortus est, ubi est, qui vocatur *indigena*, oppositus *advenae*, & per metaphoram pro arbore viridi, quae ob eius virorem sit manifesta, non aliunde transplantata, sed in suo dudum loco orta, sive sit laurus, sive buxus, sive cedrus, sive alia huius generis, semper viridis & succulenta; ut haec re-

D 3

ete

(a) Ps. XXXVII, 35.

ete explicavit 10. LORINVS S. I. theologus. (a) Ex his vero, qua ratione colligi possit, Ezrahitas denotare laureatos, nondum videmus; cum nil nisi eodem solo natum atque semper viride vox illa ratione originis inferat, quod de sola lauro dici nequit. Addimus & illud, non semper reddi posse rationes, cur haec vel illa res, haec vel illa persona, &c. hoc aut aliud ferat nomen, cum rerum antiquissimarum condiciones atque circumstantiae nobis plerumque sint incognitae. Cum ergo & hae praemissae ab authore citato pro libertate sint assumptae, nec in re ipsa fundamentum habeant, etiam ipsa eius conclusio inde deducenda, firmo talo stare minime poterit. Multo minus valebit illud, quando hos Ezrahitas ex aetate Davidis ad tempora longe priora reducere vult, *Heman* scilicet esse *Mosen* & *Ethan* Abrahamum, favente etiam ipso HIERONYMO; (b) ut eo melius ritum cubandi in ramusculis illis, circa Rebeccae etiam tempora fuisse institutum defendere possit. Nam HIERONYMVS in ea re secutus est traditiones hebraeas, quae etiam LORINO (c) iudice non semper sunt peritae, quia etymologiae illorum vocabulorum non omnes sunt verae, nec ipsa etiam scriptio orthographica. Ita BOVLDOCVS in praecipuis suarum rationum momentis omni subsidio destitutus, suam, quam circa modum consulendi Deum a Rebecca adhibitum, fovet opinionem, minimum nobis, nunquam persuadebit. Fuit potius divinum oraculum, pro more illius aevi, modo simplicissimo & absque ulla superstitio-

(a) *Comment. in Psalm. T. 1. p. 560.* (b) *In tradit. Hebr. III. Reg. IV.* (c) *loc. cit. T. 2. ad Psalm. LXXXVII, 1. p. 642. & ad Ps. LXXXVIII, 1. p. 662.*

stitutione, quae inter gentiles videbatur necessaria, minime vero apud veros Dei cultores, a Rebecca consultum sive mediate sive immediate. Reliqua hinc inde conquisita ut hac vice dimittamus, suadet temporis angustia, & illorum facilis ruina, subrutis primariis huius structurae fundamentis.

Restat id unicum, ut oraculi a Rebecca consulti responsum quoque consideremus. Ita autem hoc sese habebat: *Et dixit ei Dominus: duae gentes sunt in utero tuo, & duo populi ex tuo ventre dividentur: populus populum superabit & maior serviet minori.* Uterus Rebeckae erat amplissimum theatrum, gentes exhibens integras, varia praeficiens spectacula, futuris seculis exhibenda, mutatis duntaxat personis. Duae aderant gentes, quando duo capita, duo patriarchae, a quibus gentes Iudaeorum & Edomaeorum erant descensurae, ibidem continebantur. Aderant ibi duae gentes in duobus illis filiis, tanquam radicibus, virtute, temporis successu sese exeritura. Sic & nos omnes fuimus in Adamo, generis humani totius capite unico. Sic in Abrahamo Levi iam fuit decimatus: (a) Sed quas illi populi sistunt actiones? *duo populi ex utero tuo dividentur.* Ut enim ipsi illorum principes in utero ipso, pugna & collisione vel collucatione, animos a se mutuo alienos atque divitos ostendebant: ut postea studiis, moribus & sedibus erant separati: ita quoque duo illi populi habitatione, animis, moribus, legibus, atque religione a se invicem discesserunt, comprobante id ipsum eventum in Israelitis & Iudaeis, ex quorum collatione, scriptura praeunte, cui-

VIS

(a) *Hebr. VII. 9.*

vis haec constare possunt. Addit porro divinum oraculum utriusque populi fata, actiones & passiones: *Populus populum superabit & maior serviet minori.* Quibusdam placet haec duo membra ita accipere, ut unum alterius sit explicatio, eventum illius divisionis & separationis indicans. Alii vero in priori comparationem institui volunt duorum illorum populorum ratione potentiae & virium, in posteriori autem ratione mirabilis eventus. *Populus populum superabit: vel pressius ad fontem hebraeum: populus prae populo fortior vel robustior erit.* Ut Esavus prae Iacobo primogenitura, viribus & audacia potior & robustior erat: ita Idumaeorum populus fortior & robustior ab initio fuit populo Israelitico, illiusque potentia in tantum crevit, ut illi Israelitae cedere necessum habuerint. Hinc est, quod cum Israelitae ab Idumaeis per legatos humaniter peterent licentiam transeundi, ut possent viae compendium facere, responderunt Idumaei, viribus suis confisi, satis superbe: *(a) Non transibis per me, ne forte cum gladio egrediar in occursum tui.* Hac tamen potentia magna non obstante, *maior serviet minori.* In haebraeo ponitur כר, quae vox a quibusdam accipitur primo pro multitudine, ita ut sensus sit: qui multitudine & viribus altero quidem longe superior est, huic nihilo minus tandem serviet. Sed MART. DELRIO *(b)* haec ARIAE versio non placet: nam si numerum spectes, dicit ille, certum est iudaeis plures esse gentiles: an ergo gentes iudaeis subiiciendae? Sed oraculum immediate non respicit iudaeos & gentiles, sed illos & Idumaeos, quorum omnino plures ab initio fuerunt. Ipse ergo DELRIO vult, vocem illam

(a) Num. XX, 18. (b) loc. cit.

lam ad aetatem & tempus esse referendam, ut sit idem quod *senior serviet minori*; Idumaei enim ex Esau descendentes aetate priores sunt illis, qui Iacobum agnoscunt patrem. Sunt & alii, qui illam ad dignitatem restringunt, hoc modo: *superior in dignitate serviet minori*. Idumaei enim, ex primogenito familiam ducentes, dignitate priores se aestumarunt reliquis, a Iacobo natis. Tum hi auctores tum ille provocant ad LXX. vocem illam per *μειζων* reddentes, ipso Paulo approbante. (a) Haec quidem prophetia quoad externa & temporalia in personis Esavi & Iacobi non fuit impleta, cum ille huic nunquam servierit, imo potius hic illi. Debuit enim Iacobus patrias relinquere sedes per multos annos, & cum rediret, multis muneribus, magnaque submissione Esavi gratiam sibi conciliare voluit. RIVETVS (b) tamen putat in sensu figurato Iacobum accepisse superioritatem & praerogativam. Nempe servitutis nomen accipiendum est figurate, inquit, cum aliquis ea facit, quibus, etsi actu non serviat, nec se servire existimet, excidit tamen dignitate sua, quae ad ius quod attinet, in alium translata: ille iure servus est, qui eam amisit: & contra, quoad ius, dominus est is ad quem devoluta est praerogativa iuris. His positis, Iacob in tribus primas tenuit supra fratrem suum. Excidit enim Esau iure primogeniturae, quod in fratrem translatum fuit, haereditate promissae ab Abrahamo terrae, quae etiam ad Iacobum pervenit & praerogativa foederis divini & orituri ex Abrahami familia Messiae. In posteris vero utriusque patriarchae etiam in externis & temporalibus

E

pora-

(a) Rom. IX, 12. (b) loc. cit. p. 559.

poralibus eventum observamus illius oraculi: *maior serviet minori*. Licet enim Idumaei, antequam Israelitae terram promissam occuparent, suas iam habuerint sedes fixas, regnumque constitutum, licet saepe his facesserint negotium: nihilominus postea variis temporibus ab Israelitis sub iugum missi, iis servierunt. Factum hoc praecipue a Davide. (a) Et quanquam hi iugum postmodum sub Ioram (b) post centum & sexaginta annos, iuxta praedictionem Isaaci, (c) excusserint; ab Ammazia tamen rege iterum subacti sunt, (d) & tandem denuo sub Hircano subiugati, (e) circumcisionem recipere (f) & in unam gentem cum iudaeis coaluere.

Hucusque igitur in consideratione nostra ORACVLI REBECCA CONSULTI vidimus huius occasionem remotam & proximam, personam consulentem, eum qui fuit consultus, modum consulendi verum finemque & tandem responsionem, quam Rebecca accepit. Possemus nunc quoque progredi ad evolvendos varios sensus, quos ecclesiae patres in suis meditationibus sacris nobis suppeditarunt, circa eventum praecipue dati responsi. Praeter eos enim, quos supra ex parte iam attigimus, per Esavum & Iacobum *intelligentia spirituali*, ut loquitur AUGUSTINVS, (g) indicari volunt, vel progeniem secundum carnem & spiritum in veteri aeque ac novo testamento; *maiolem servire minori*,

(a) 2. Sam. VIII, 14. (b) 2. Reg. VIII, 20. (c) Gen. XXVII, 40. Aug. 2. super Gen. l. 1. c. 73. p. 23. (d) 2. Reg. XIV, 7. 2. Chron. XXV, 11. (e) 1. Maccab. V, 2. Macc. c. 10. (f) Ioseph. ant. Iud. l. 13. c. 17. (g) loc. cit. add. Origenes homilia 22. de carne & spiritu.

ri, dum per iudaeorum libros ad credendum in Christum gentium populus invitatur: (a) dum mali serviunt bonis, quomodo persecutores martyribus, quomodo limae vel mallei auro, quomodo molae serviunt tritico, quomodo panibus coquendis fornalia, ut hi coquantur, illi consumantur, (b) &c. sed haec talia indicasse sufficet. Possemus etiam in id aliquam collocare operam, quo sensu apostolus hoc oraculum adplicet ad electionis mysterium? quemadmodum diversarum ecclesiarum doctores hac occasione facere solent; nisi prolixiorem haec quaestio expectaret disquisitionem. Possemus tandem ex theologia morali illud quaesitum ventilare, an hoc tempore de futuris eventibus, particularibus praefertim, & quorum naturales causae necessariae dari non possunt, inquirere liceat? & an illi, qui id moliuntur, excusari ullo modo possint? Cum vero nec his hac vice diutius immorari possimus, Deo optimo maximo, pro praestito nobis auxilio benignissimo in elaboratione huius argumenti, devotas solvimus grates, eumque supplices rogamus, ut nobis oracula sua, omnibus hodie exposita, facta & tecta ad consummationem usque seculi conservare velit. Domine sanctifica nos omnes in veritate tua! verbum tuum est veritas.

M. T. ©. Δ.

(a) *Augusti. serm. 78. p. 166.*

(b) *ibid.*

[Faint, mirrored text bleed-through from the reverse side of the page, including the words "ABVSY PALMI CIX" and "IMPECATORIUM"]

ad 3d.

EO.-Bq. 2002

01 A 6727

ULB Halle

3

003 104 745

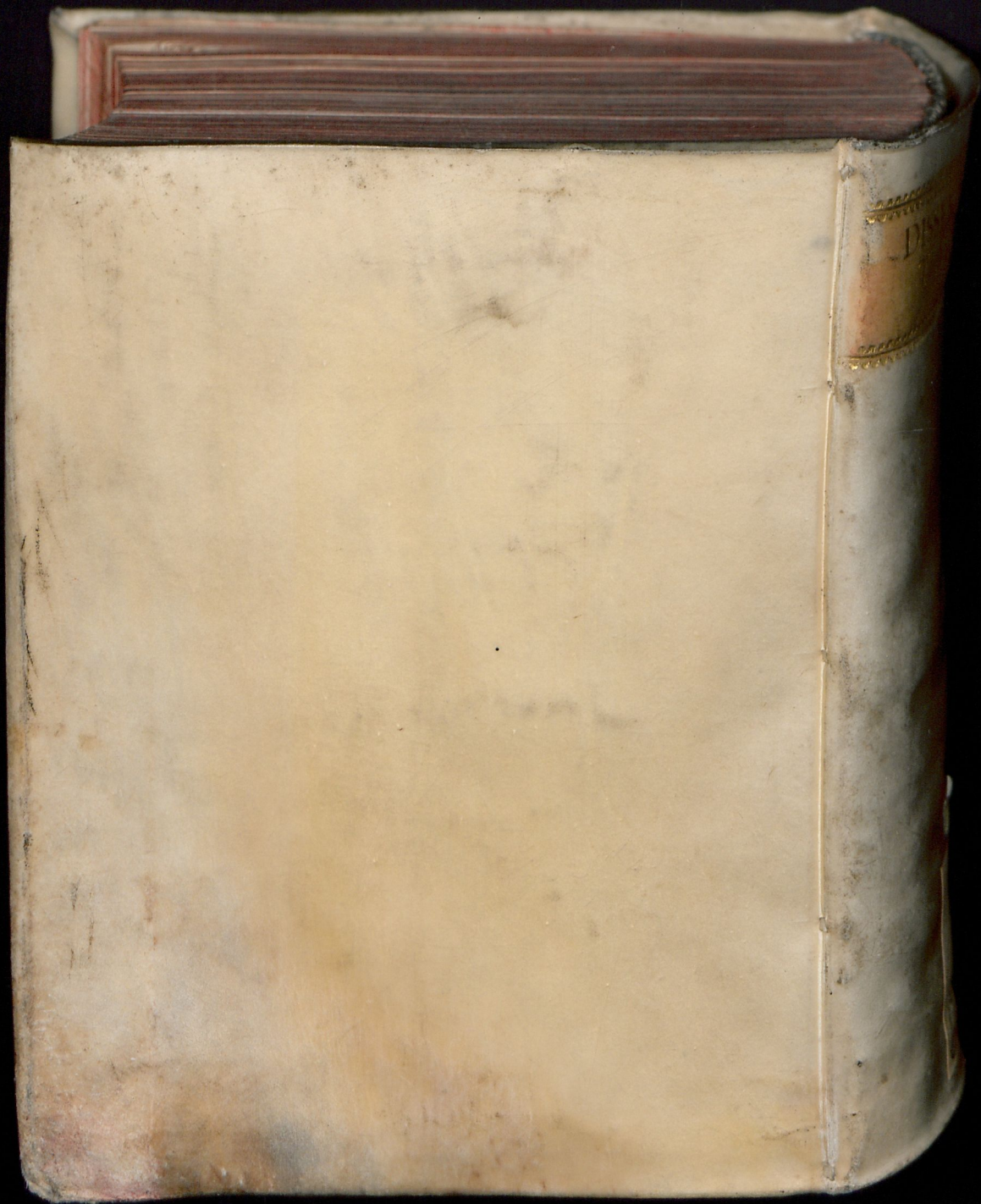

WA

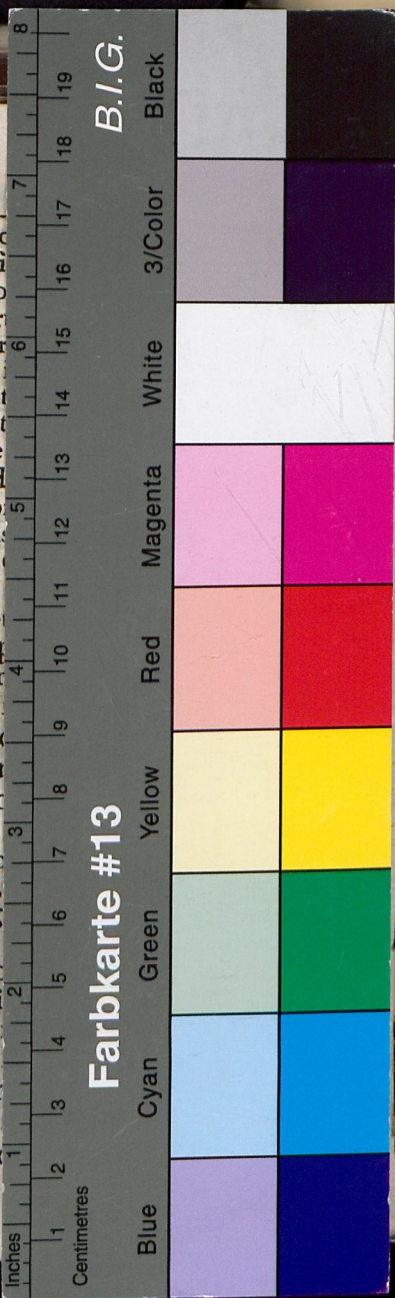
Rha-

10

ORACVLVM
A REBECCA
CONSULTVM

GEN. XXV, 21. *seq.*

D. O. M. A.

PRAESIDE

IO. ANDREA SCHMIDIO

ABBATE MARIAEVALLENSI

SS. TH. D. EIVSDEMQUE ET ANTIQ. SS. P. P. O.

ORDINIS SVI SENIORE ET H. T. DECANO

IN IVLEO MAIORI

AD D. IVNII MDCCXII.

PVBICA DISQVISITIONE

EVOLVET

M. IOAN. SIGISMVND. EBERSBACH
SVIDNIC. SILESIVS.

RECUSA MDCCXXVI.